

**ARID HUDUDDA YASHOVCHI AHOLIDA MEYBOMIY BEZLAR
DISFUNKSIYASINING KLINIK VA MORFOLOGIK BAHOLANISHI**

Begjanova Gulmira Mirzabek qizi

*Toshkent viloyati Yuqori Chirchiq tumani KTMP Oftalmolog
shifokori*

Annotatsiya. *Ushbu tezisda arid, ya'ni quruq va issiq iqlimli hududlarda yashovchi aholida meybomiy bezlar disfunktsiyasining klinik belgilari, morfologik o'zgarishlari va rivojlanishiga ta'sir etuvchi ekologik omillar yoritiladi. Meybomiy bezlar ko'z qovoqlarining ichki qismida joylashgan bo'lib, ko'z yoshi plyonkasining lipid qatlamini hosil qilishda muhim ahamiyatga ega. Mazkur bezlar faoliyatining buzilishi ko'z yoshi plyonkasining barqarorligi pasayishiga, ko'z yuzasida namlikning yetarli saqlanmasligiga va quruq ko'z sindromining rivojlanishiga olib kelishi mumkin. Quruq iqlim, yuqori harorat, havoning namligi pastligi, chang va shamol kabi omillar ushbu kasallikning klinik kechishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi ehtimoli mavjud. Tezisda kasallikni erta aniqlashda klinik tekshiruv, ko'z yoshi plyonkasi barqarorligini baholash va meybografiyaning ahamiyati ko'rib chiqiladi. Shuningdek, kasallikning oldini olish va bemorlarning ko'z salomatligini saqlashga qaratilgan profilaktik yondashuvlar bayon etiladi.*

Kalit so'zlar: *meybomiy bezlar, meybomiy bezlar disfunktsiyasi, arid hudud, quruq iqlim, quruq ko'z sindromi, ko'z yoshi plyonkasi, lipid qatlami, morfologik o'zgarishlar, meybografiya, biomikroskopiya, ekologik omillar, oftalmologiya, ko'z yuzasi, profilaktika.*

Hozirgi vaqtda ko'z yuzasi kasalliklari va quruq ko'z sindromi oftalmologiyaning muhim klinik muammolaridan biri hisoblanadi. Ushbu holatning rivojlanishida meybomiy bezlar faoliyatining buzilishi alohida o'rin tutadi. Meybomiy bezlar ishlab chiqaradigan lipid moddalari ko'z yoshi plyonkasining tashqi qatlamini hosil qiladi va ko'z yoshining tez bug'lanishining oldini olishga

yordam beradi. Bezlar sekretsijasining kamayishi yoki ishlab chiqarilgan lipid tarkibining o'zgarishi ko'z yuzasining himoya xususiyatlarini susaytirishi mumkin. Arid hududlarda iqlimning quruqligi, havoning nisbatan past namligi, yuqori harorat, chang va kuchli shamol ko'z yuzasiga qo'shimcha ta'sir ko'rsatadi. Bunday sharoitlarda ko'z yoshi plyonkasining bug'lanishi tezlashishi va mavjud oftalmologik muammolarning belgilari kuchayishi mumkin. Biroq kasallikning rivojlanishini faqat iqlim bilan izohlash to'g'ri emas. Yosh, gormonal o'zgarishlar, qovoq chetining surunkali yallig'lanishi, ayrim tizimli kasalliklar, dori vositalari va kontakt linzalardan foydalanish ham muhim omillar hisoblanadi [1].

Shu sababli arid hududlarda yashovchi aholida meybomiy bezlar disfunksiyasini klinik va morfologik jihatdan baholash kasallikni erta aniqlash, xavf omillarini belgilash hamda profilaktik choralarni takomillashtirish uchun ilmiy va amaliy ahamiyatga ega. Arid hududlarda yashovchi aholida meybomiy bezlar disfunksijasining klinik belgilari va morfologik o'zgarishlarini o'rganish, kasallikning og'irlik darajasini baholash hamda ekologik omillarning ko'z yuzasi holati bilan bog'liqligini aniqlashga qaratilgan ilmiy yondashuvni asoslashdan iborat Mazkur yo'nalishdagi tadqiqotlarda bemorlarning shikoyatlari, kasallik tarixi va yashash sharoitlarini o'rganish muhim hisoblanadi. Klinik tekshiruv davomida ko'zda quruqlik, achishish, qichishish, begona jism mavjudligiga o'xshash sezgi, ko'zning tez charchashi va ko'rishning vaqtincha xiralashishi kabi belgilar baholanadi. Biomikroskopiya yordamida qovoq chetlari, meybomiy bezlar chiqaruv teshiklari va ko'z yuzasining holati tekshiriladi [2].

Ko'z yoshi plyonkasining barqarorligini aniqlash uchun uning parchalanish vaqtini baholash, zaruratga ko'ra ko'z yoshi sekretsijasini tekshirish va ko'z yuzasining bo'yalish sinamalaridan foydalanish mumkin. Meybomiy bezlarning anatomik holatini baholashda meybografiya muhim diagnostik usul hisoblanadi. Ushbu usul bezlarning qisqarishi, shaklining o'zgarishi va bez to'qimasining yo'qolishiga oid belgilarni aniqlashga yordam beradi. Tadqiqot natijalarini tahlil qilishda yosh, jins, yashash hududining iqlimiy xususiyatlari, kasbiy faoliyat va boshqa ehtimoliy xavf omillarini hisobga olish lozim. Arid hudud aholisi natijalarini

boshqa iqlim sharoitlarida yashovchi aholi ko'rsatkichlari bilan taqqoslash ekologik omillarning ta'sirini aniqroq baholash imkonini beradi [3].

Meybomiy bezlar disfunktsiyasining klinik ko'rinishlari bezlar sekretsiasining o'zgarishi, chiqaruv yo'llarining tiqilib qolishi va ko'z yoshi plyonkasining beqarorlashuvi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Bemorlar ko'zning qurishi, achishishi, qizarishi va ko'rish faoliyati davomida noqulaylik kuchayishidan shikoyat qilishi mumkin. Ayrim holatlarda qovoq chetlarida qalinlashish, bez teshiklarining berkilishi va ajralma xususiyatlarining o'zgarishi kuzatiladi. Morfologik baholash bezlarning strukturaviy o'zgarishlarini aniqlash imkonini beradi. Meybografiyada bezlarning qisqarishi, deformatsiyasi yoki ayrim qismlarining ko'rinmasligi qayd etilishi mumkin. Ushbu o'zgarishlarni klinik belgilar va ko'z yoshi plyonkasi barqarorligi bilan birgalikda baholash kasallikning og'irlik darajasini aniqlashda muhimdir. Arid hududlarda yashovchi aholining ko'z salomatligini o'rganishda iqlimiy omillarni boshqa xavf omillaridan ajratib tahlil qilish zarur. Buning uchun nazorat guruhi, standartlashtirilgan diagnostik usullar va ishonchli statistik tahlildan foydalanish maqsadga muvofiq. Maxsus klinik tadqiqot natijalari mavjud bo'lmagan sharoitda kasallikning tarqalishi yoki muayyan morfologik o'zgarishlar chastotasi haqida aniq raqamli xulosalar chiqarish mumkin emas [4].

Xulosa.

Arid hududlarda meybomiy bezlar disfunktsiyasini klinik va morfologik baholash ko'z yuzasi kasalliklarini erta aniqlashda muhim ahamiyatga ega. Quruq havo, yuqori harorat, chang va shamol ko'z yoshi plyonkasining barqarorligiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu bilan birga, kasallikning rivojlanishida individual va tizimli omillarni ham hisobga olish zarur. Biomikroskopiya, ko'z yoshi plyonkasi barqarorligini tekshirish va meybografiyani birgalikda qo'llash tashxisning aniqligini oshiradi. Aholi o'rtasida profilaktik tushuntirish ishlarini olib borish, ko'z gigiyenasiga rioya qilish va kasallik belgilari paydo bo'lganda oftalmologga murojaat etish ko'z salomatligini saqlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Chhadva P., Goldhardt R., Galor A. Meibomian Gland Disease: The Role of Gland Dysfunction in Dry Eye Disease. *Ophthalmology*, 2017, 124(11), S20–S26.
2. Amano S. Meibomian Gland Dysfunction: Recent Progress Worldwide and in Japan. *Investigative Ophthalmology & Visual Science*, 2018, 59(14), DES87–DES93.
3. Sabeti S., Kheirkhah A., Yin J., Dana R. Management of Meibomian Gland Dysfunction: A Review. *Survey of Ophthalmology*, 2020, 65(2), 205–217.
4. Lam P. Y., Shih K. C., Fong P. Y., Chan T. C. Y., Ng A. L. K., Jhanji V., Tong L. A Review on Evidence-Based Treatments for Meibomian Gland Dysfunction. *Eye & Contact Lens*, 2020, 46(1), 3–16.
5. Akowuah P. K., Kobia-Acquah E., Donkor R. va boshqalar. Prevalence of Meibomian Gland Dysfunction in Africa: A Systematic Review and Meta-Analysis of Observational Studies. *Current Eye Research*, 2022, 47(4), 374–383.
6. Lei Y., Peng J., Liu J., Zhong J. Intense Pulsed Light (IPL) Therapy for Meibomian Gland Dysfunction-Related Dry Eye Disease: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Lasers in Medical Science*, 2022, 38, 1.